

Dariusz Garczyński

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

ROLA BANKU SPÓŁDZIELCZEGO W REALIZACJI PŁATNOŚCI ELEKTRONICZNYCH

1. Wstęp

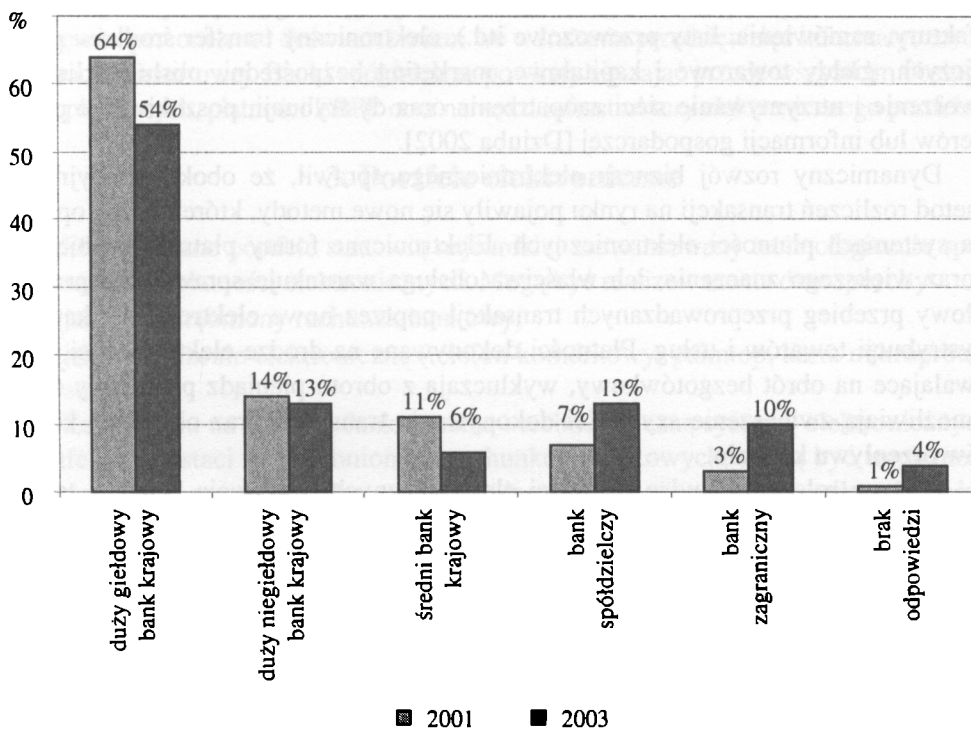
Banki spółdzielcze stoją obecnie przed określonymi wyzwaniami, związanymi ze wzrostem konkurencji. Wzrost ten jest spowodowany przede wszystkim wejściem Polski w struktury Unii Europejskiej i spodziewanym napływem zagranicznych instytucji finansowych. Drugim ważnym czynnikiem wzrostu konkurencji w sektorze bankowości spółdzielczej jest ekspansja banków komercyjnych na tradycyjne rynki. Banki te do tej pory niechętnie spoglądały w kierunku sektora MŚP, szczególnie w obszarze rolnictwa i przemysłu rolnego. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw bowiem charakteryzuje się specyficznymi cechami, które czynią go trudniejszym do zdobycia. Do najważniejszych należą [Janc 2004]:

- duża liczba podmiotów bardzo małych,
- duże rozproszenie terytorialne podmiotów,
- specyficzne potrzeby tej grupy klientów,
- trudności w realizowaniu akcji promocyjnych,
- nie do końca zadowalający poziom wyposażenia w urządzenia komunikacyjne.

Jak wynika z badań ankietowych [Janc 2004], banki spółdzielcze dość aktywnie weszły w sektor MŚP, udanie konkurując na nim z bankami komercyjnymi i zagranicznymi. Tendencję tę przedstawiono na rys. 1. Ważne jest, by od początku starały się zdobyć przewagę, wprowadzając najnowocześniejsze technologie i narzędzia służące usprawnieniu obsługi klientów. Niniejszy artykuł prezentuje możliwości wykorzystania najnowszych instrumentów płatności elektronicznych w obsłudze klientów banków spółdzielczych, wskazując korzyści płynące z zastosowania tych instrumentów.

W sektorze małych i średnich przedsiębiorstw rolnych, a także wśród klientów indywidualnych mieszkających na terenach wiejskich banki spółdzielcze dysponują naturalną przewagą, jaka jest bliskość terytorialna banku i jego klienta. Banki spółdzielcze

doskonale znają swoich klientów i mogą szybko dotrzeć do nich z ofertą produktową. Ważne jest jednak, aby ta oferta była nowoczesna i modyfikowana w miarę rozwoju nowych produktów i usług bankowych oraz nowoczesnych kanałów ich dystrybucji.

Rys. 1. Porównanie statusu podstawowych banków obsługujących badane przedsiębiorstwa w latach 2001 i 2003

Źródło: [Janc, Kotliński 2004].

Mimo to, że tylko 25% klientów banków spółdzielczych nie przekroczyło 40 roku życia, właśnie oni mogą się stać najważniejszą grupą docelową, do której powinna być kierowana oferta najnowocześniejszych produktów i usług bankowych. Są oni coraz lepiej wykształceni i osiągają coraz wyższe dochody, ich działalność zaś staje się coraz bardziej globalna, zmuszając ich do stosowania nowoczesnych instrumentów zarządzania. Wkraczają oni coraz częściej w obszar działalności prowadzonej za pomocą instrumentów elektronicznych, czyli handlu elektronicznego (*e-commerce*).

2. Istota i rodzaje płatności elektronicznych

Handel elektroniczny to koncepcja opisująca procesy kupna i sprzedaży lub dystrybucji towarów, usług, informacji poprzez sieci komputerowe, włączając w to

Internet. Można zatem stwierdzić, iż jest to realizacja działalności gospodarczej za pośrednictwem mediów elektronicznych, oparta na przetwarzaniu i transmisji danych, takich jak tekst, dźwięk, obraz. Swym zasięgiem obejmuje handel towarami, usługami, elektroniczne sklepy, kampanie promocyjne, wymianę dokumentów (faktury, zamówienia, listy przewozowe itd.), elektroniczny transfer środków płatniczych, giełdy towarowe i kapitałowe, marketing bezpośredni, obsługę klienta, tworzenie i utrzymywanie sieci zaopatrzenia oraz dystrybucji, poszukiwanie partnerów lub informacji gospodarczej [Dziuba 2002].

Dynamiczny rozwój biznesu elektronicznego sprawił, że obok tradycyjnych metod rozliczeń transakcji na rynku pojawiły się nowe metody, które zostały oparte na systemach płatności elektronicznych. Elektroniczne formy płatności nabierają coraz większego znaczenia, ich właściwa obsługa warunkuje sprawność i prawidłowy przebieg przeprowadzanych transakcji poprzez nowe elektroniczne kanały dystrybucji towarów i usług. Płatności dokonywane na drodze elektronicznej, pozwalające na obrót bezgotówkowy, wykluczają z obrotu pieniądź papierowy oraz umożliwiają zwiększenie szybkości dokonywania transakcji oraz obniżenie kosztów przepływu kapitału.

Główną rolę w obsłudze płatności elektronicznych odgrywają banki, a także specjalistyczne firmy (zazwyczaj informatyczne) pośredniczące w realizacji mikropłatności w transferze środków pieniężnych między stronami transakcji. Płatności elektroniczne występujące na rynku dzieli się zazwyczaj według kryterium wartości transakcji i czasu płatności:

- ze względu na wartość pojedynczych transakcji:
  - makropłatności – płatności powyżej 800 zł,
  - minipłatności – płatności 80-800 zł,
  - mikropłatności – płatności 1-80 zł,
  - milipłatności – płatności kilkunastogroszowe;
- ze względu na czas płatności:
  - płatności w czasie rzeczywistym (*pay now*),
  - płatności z góry na zasadach przedpłaty (*pre-paid*),
  - płatności odroczone (*pay later*).

Najczęściej spotykanymi narzędziami realizacji płatności elektronicznych są [Garczyński 2004]:

- płatności typu *pay-by-link*,
- elektroniczny portfel (*e-portfel*),
- płatności typu EBPP (*electronic bill presentment and payment*),
- karty płatnicze – wypukłe i wirtualne,
- wyspecjalizowane systemy płatności elektronicznych,
- wiadomości SMS Premium oraz linie 0-700.

Niechęć banków do obsługi niskich kwotowo transakcji wykorzystują specjalistyczne firmy, oferujące swego rodzaju pośrednictwo w transferze środków pieniężnych pomiędzy uczestnikami transakcji. Są to zazwyczaj firmy informatyczne lub spółki, gdzie jednym z partnerów jest firma informatyczna, dysponująca odpowiednim sprzętem, personelem i doświadczeniem we wdrażaniu przedsięwzięć informatycznych w branży finansowej. Banki spółdzielcze powinny się zająć przede wszystkim obsługą kart płatniczych, płatności EBPP oraz narzędzi infrastruktury elektronicznego portfela.

3. Portfele elektroniczne

Elektroniczne portfele stanowią najbardziej zaawansowany technologicznie sposób realizacji płatności elektronicznych. Mogą być realizowane na dwa sposoby:

- jako wyodrębniony rachunek bankowy,
- jako urządzenie elektroniczne (telefon komórkowy, palmtop, karta mikroprocesorowa).

Ze względu na prostotę funkcjonalną i technologiczną systemy elektronicznych portfeli, w postaci wyodrębnionych rachunków bankowych, mogą być implementowane jako narzędzia firm specjalizujących się w obsłudze mikropłatności, współpracujących z bankami w celu finalizowania transakcji i zasilania portfeli pieniędzmi. Tym samym staje się możliwe przeniesienie ryzyka technologicznego na firmy specjalizujące się w obsłudze transakcji bezgotówkowych i mogące rozwijać własne rozwiązania w zakresie bezpieczeństwa i przetwarzania danych, uwalniając banki od konieczności inwestowania w obsługę transakcji nie przynoszących dużych wpływów ze względu na ich relatywnie niską wartość.

Realizacja idei portfela elektronicznego za pomocą urządzeń elektronicznych nie wymaga zakładania specjalnych kont bankowych. Zamiast tego klient posiada odpowiednie urządzenie „przechowujące” pewien zasób gotówki, przy czym w chwili obecnej szersze zastosowanie jako tego typu urządzenia znalazły telefon komórkowy oraz karty mikroprocesorowe (chipowe).

Innym sposobem implementacji elektronicznego portfela jest mikroprocesorowa karta płatnicza. Umożliwia ona płatności (w tym mikropłatności) poprzez dedykowane urządzenia (np. kasy sklepowe) wyposażone w odpowiednie czytniki. Wygodę użytkownika zwiększa to, że nie wymagają one autoryzacji oraz podawania numeru PIN. Obecnie oferowane karty tego typu występują w trzech odmianach:

- karty wielofunkcyjne – funkcja elektronicznego portfela zaimplementowana jest obok innych funkcji karty (np. karty kredytowej, identyfikacyjnej itd.),
- karty jednofunkcyjne – karta pełni funkcję tylko *e-portfela*, może być wielokrotnie ładowana gotówką w specjalizowanych terminalach lub bankomatach,
- karty jednorazowe – karty „przedpłacone” (*pre-paid*); po wykorzystaniu kwoty, która początkowo była załadowana na karcie, jest ona bezużyteczna.

Zaletą elektronicznych portfeli realizowanych w postaci kart mikroprocesorowych lub implementowanych jest jako jedna z funkcji telefonu komórkowego to, że mogą być wykorzystywane zarówno do płatności w sieci Internet, jak i w świecie rzeczywistym, natomiast ich niezaprzeczalną wadą – niedojrzałość technologii oraz bardzo wysoki koszt (w przypadku telefonu) i konieczność posiadania dodatkowych czytników (w przypadku kart mikroprocesorowych).

4. Płatności EBPP

Elektroniczna prezentacja i płatność rachunków (*electronic bill presentment and payment*) jest usługą polegającą na umieszczaniu rachunków, pochodzących od różnych dostawców towarów i usług, oraz dokumentów bankowych w bezpiecznym miejscu w Sieci, gdzie klient może je przejrzeć i zapłacić za nie.

Usługa EBPP, bardziej efektywna od tradycyjnej metody dostarczania i opłacania rachunków, pozwala oszczędzić czas i pracę, a także zmniejsza ryzyko popełnienia błędów przez obydwie strony umowy. Dla klientów oznacza przede wszystkim oszczędności finansowe, gdyż koszty płatności elektronicznych są niższe niż koszty tradycyjnych przelewów lub opłaty pocztowe. Różne kanały komunikacji (SMS, WAP, Internet) pozwalają mu jednocześnie na nieograniczony dostęp do swoich rachunków, płatności więc może dokonać w dowolnym czasie i w dowolnym miejscu.

Najbardziej nowatorską propozycją kolejnej elektronicznej formy płatności jest płatność z wykorzystaniem osobistego numeru identyfikacyjnego umieszczonego na ciele. Osobisty numer identyfikacyjny miałby być zapisywany promieniem laserowym na ciele ludzkim, np. na dłoni, bądź wszczepiany pod skórę jako mikroprocesor. Rozwiązanie wszczepiania mikroprocesorów pod skórę ma już zastosowanie w przypadku zwierząt, dzięki czemu następuje ich szybka identyfikacja, odczytanie informacji o właścicielu i przebytych szczepieniach. Być może za kilka lat będzie to praktykowane również w stosunku do ludzi i stanie się czymś normalnym. Wówczas jednym przesunięciem dłoni przed skanerem każdy, kto posiadałby taki numer, mógłby regulować swoje płatności. Rozwiązanie mikroprocesorów „podskórnych” z osobistymi numerami identyfikacji pozwoliłoby również na wyeliminowanie kradzieży gotówki, kart, oszustw, pozwoliłoby nie tylko na pełną identyfikację właściciela, użytkownika, ale także na ustalenie jego lokalizacji, miejsca przebywania.

Przedstawione w artykule nowoczesne narzędzia płatności elektronicznych stanowią ofertę, którą banki spółdzielcze powinny jak najszybciej zaoferować swoim klientom. Umocnią dzięki temu relacje z dotychczasowymi klientami, dzięki zaś wizerunkowi nowoczesnej instytucji finansowej, stosującej najnowsze rozwiązania, będą w stanie pozyskiwać nowych klientów.

Literatura

- Janc A., Kotliński G., *Bank i jego nowoczesna oferta – percepcja ze strony MŚP w świetle badań*, [w:] *Zastosowania rozwiązań informatycznych w instytucjach finansowych*, red. A. Gospodarowicz, AE, Wrocław 2004.
- Dziuba T., *Rynki w przestrzeni elektronicznej*, Nowy Dziennik sp. z o.o. i Katedra Informatyki Gospodarczej i Analiz Ekonomicznych, Warszawa 2001.
- Garczyński D., *Płatności elektroniczne jako czynnik rozwoju handlu elektronicznego*, [w:] *Zastosowania rozwiązań informatycznych w instytucjach finansowych*, red. A. Gospodarowicz, AE, Wrocław 2004.
- Gospodarowicz A., *Bankowość elektroniczna*, PWE, Warszawa 2005.
- Świecka B., *Bankowość elektroniczna*, CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa 2004.

THE ROLE OF THE COMMUNITY BANK IN ELECTRONIC PAYMENT ACCOMPLISHMENT

Summary

Community banking faces the big challenges connected with the fact that Poland has just joined the EU structures. The new situation forced banks to meet needs of the modern clients. Competitive market expects new products and services implementation and looking for the new distribution channels. Community banks seem to pay bigger attention to the electronic payments that belong to one of the electronic distribution areas. The proper service of the electronic payments may be an essential factor leading to the market superiority. The basic forms of the electronic payments, described in this paper, have been placed in the commercial offer of still growing up amount of community banks.